

Павлычко О.А., к. филол. н., доц.,

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ГЕНДЕРНАЯ СПЕЦИФИКА РЕАЛИЗАЦИИ КАТЕГОРИИ ИНФОРМАТИВНОСТИ

(на материале журналов „Spiegel“ і „Brigitte“)

В статье рассматриваются особенности информационного текста с точки зрения гендерной лингвистики. Показано, что гендерная маркированность информационного текста проявляется на структурно-смысловом и стилистическом уровнях, что отображается в выборе аспектов описанных событий, систематизации информационных блоков, лингвистических способах описания событий.

Ключевые слова: *информационный текст, категория информативности, гендерная маркированность.*

УДК 371.13:81'253

Середа О.М., канд. пед. наук

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

УЯВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ПРО ПРОФЕСІЮ ТА ВИМОГИ РИНКУ

В статті представлені результати емпіричного дослідження, в якому використано метод напівструктурованого інтерв'ю з майбутніми перекладачами-практикантами. Проаналізовані фактори, які впливають на якість практики з погляду студентів. Особлива увага приділяється очікуванням студентів від перекладацької практики, відповідності умов практики до реальних умов праці перекладача. Визначені проблеми, з якими стикаються майбутні перекладачі під час практики.

Ключові слова: *майбутні перекладачі, перекладацька практика в Україні та в Німеччині, уявлення про професію*

Перекладацька компетенція є багатокомпонентним утворенням, її окремі складові фахівець у галузі перекладу вдосконалює протягом всього

свого професійного життя. Про важливість формування під час навчання в університеті компетенцій, затребуваних на ринку перекладацьких послуг, та зміст навчання перекладачів в інших країнах писали такі дослідники, як Є.В. Беседіна, С.Ф. Панов, О.Р. Поршнева [1; 6; 7] та ін. **Актуальність** дослідження зумовлена необхідністю реформування змісту навчання майбутніх перекладачів, обов'язковою складовою якого є перекладацька практика, наближення його до теперішніх та майбутніх вимог ринку перекладацьких послуг.

Метою статті є аналіз змісту перекладацької практики в Україні та Німеччині, уявлень майбутніх перекладачів про майбутню професійну діяльність та оцінка ними результатів перекладацької практики. Емпіричною основою дослідження стали результати письмового опитування 54 студентів-бакалаврів та 13 індивідуальних напівструктурованих інтерв'ю (з чотирма студентами-магістрантами та дев'ятьма бакалаврами Київського національного лінгвістичного університету (КНЛУ), доповнені аналізом оголошень про вакансії для практикантів з німецькомовних сайтів та вимог до підготовки українських практикантів-перекладачів.

В більшості проаналізованих нами нормативних документах українських ВНЗ щодо перекладацької практики метою практики визначається "закріплення знань, одержаних на заняттях з теорії перекладу та практики перекладу". Лише в кількох документах згадується про "опанування сучасних методів та форм організації перекладацької діяльності" [3; 4; 5] – навчальний аспект практики, який в Німеччині закріплений в відповідних нормативних документах і відрізняє практику від інших видів трудових відносин [9, 10].

В німецьких ВНЗ студенти-перекладачі самостійно шукають місце практики, університет здійснює інформаційну та організаційну підтримку через уповноважених з питань практики. Місця для практики пропонуються

на конкурсній основі: кандидат відправляє потенційному роботодавцю своє резюме, отже пошук місця практики схожий з пошуком місця роботи. Базами практики є, зокрема, німецькі та міжнародні фірми, які спеціалізуються на онлайн-маркетингу, маркетингу в соціальних мережах.

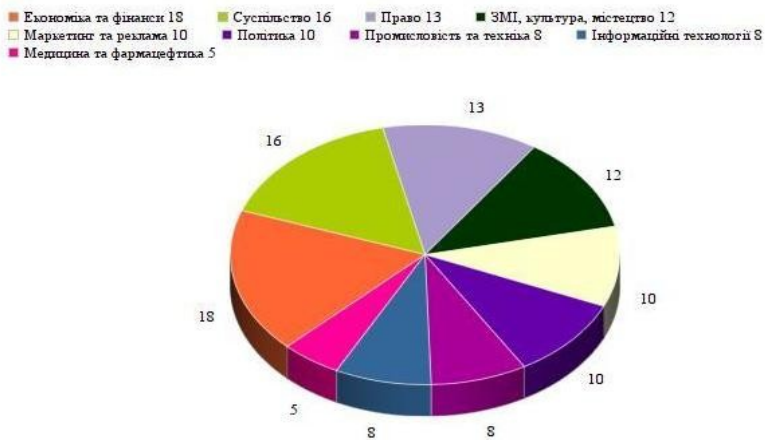
В проаналізованих нами 36 оголошеннях-пропозиціях фірм для студентів-перекладачів та випускників напрямку "переклад" (indeed.com, praktikum.info, praktika.de, praktikumstellen.de та ін., в період з квітня по серпень 2018 року) до завдань практикантів-перекладачів відноситься, окрім власне фахового перекладу, написання повідомлень на сторінці фірми в Facebook та блогів; підготовка фотоматеріалів для різних ЗМІ, створення рекламних відео для YouTube тощо. Під час практики німецькі практиканти оновлюють та локалізують зміст веб-сторінок різними мовами, ознайомлюються з основами просування сайтів різними мовами, упорядковують термінологічні бази даних тощо. Приблизно половина роботодавців пропонують оплачувану практику – від 150 до 600 євро на місяць; в деяких університетах існує можливість забезпечити своє фінансове становище під час практики завдяки стипендії. Практикантами можуть бути як студенти-майбутні перекладачі, яким у рамках навчання необхідно завершити практику, так і перекладачі або філологи-випускники ВНЗ.

Інша ситуація спостерігається в Україні: тут неоплачувані місця для практики в більшості випадків пропонуються і розподіляються між студентами через університети. Наприклад, КНЛУ має 30 баз практики, серед яких міністерства, відомства, підприємства, спілки, бюро перекладів тощо. Останнім часом студенти отримали право самостійно знаходити місце практики, і кількість майбутніх перекладачів, що використовують цю можливість, зростає з кожним роком. За даними нашого опитування, 21 студент проходив практику у фірмах та на підприємствах, 16 – в міністерствах та інших державних установах, ще 16 працювали в бюро

перекладів (дві особи не надали даних про місце проходження практики). 41 студент виконував письмові переклади, 2 працювали усними перекладачами, 11 змогли спробувати себе в обох видах перекладацької діяльності.

За даними опитування, найчастіше студенти перекладали договори та загальні умови укладання договорів (25%), кореспонденцію (20%), адміністративні розпорядження та тексти законів (8%), дипломи, свідоцтва та інші документи (8%). Шість осіб зазначили, що під час практики перекладали газетні тексти. Сфери, в яких виконувались переклади (див. діаграма 1), дуже приблизно відражають ситуацію на ринку перекладів країн СНД, на якому на технічний та економічний переклад припадає близько 70% замовлень [2, 45].

Діаграма 1. Сфери перекладу

Бюро перекладів, які приймають майбутніх перекладачів, очікують, що ті щонайменше вміють виконувати переклади простих фахових текстів, які не потребують ретельного постредагування. Окрім впевненого володіння

іноземною та рідною мовами, від практикантів очікується бажання працювати в команді та вміння швидко освоювати нові сфери знань. В українських ВНЗ практика з відривом від навчання триває від одного до дев'яти тижнів. Обов'язкова перекладацька практика в Гейдельберзькому університеті триває 6 тижнів; в Лейпцігському університеті – мінімум 2 місяці; в університеті м. Майнц - 8 тижнів [10, 11, 12]. У проаналізованих оголошеннях німецькі роботодавці зазначають, що мінімальна тривалість практики має складати 3 місяці: саме за цей строк можливе повноцінне ознайомлення практикантів із специфікою роботи установи. 42% опитаних нами студентів висловили бажання про збільшення тривалості перекладацької практики від одного до кількох місяців.

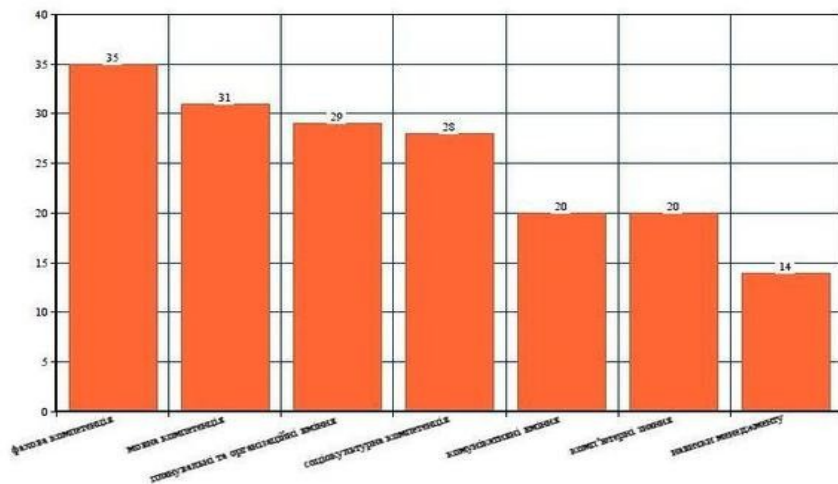
Більшість студентів вважає, що вони під час практики покращили перекладацьку (3,3 з максимально можливих 4 пунктів), мовну (2,9), фахову компетенції (2,9) та навички менеджменту.

Опитані студенти повідомляють про такі проблеми, як недостатня підтримка, відсутність зворотнього зв'язку та конструктивної критики з боку кураторів від бази практики. Невеликі бюро перекладів не в змозі залучити штатного співробітника виключно для опікування практикантом. Зважаючи на те, що 7 з 16 студентів, які проходили практику в бюро перекладів, працювали вдома, для багатьох практика стає фактично одним із видів самостійної роботи, що виключає навчальний аспект практики. Таке самостійне виконання завдань ускладнюється відсутністю глосаріїв, робочих інструкцій для виконавців тощо. Загалом, задоволення від практики чітко корелює із ступенем взаємодії з відповідальними особами з боку бази практики.

Водночас причину деяких труднощів, з якими майбутні перекладачі стикаються під час перекладацької практики, слід шукати в змісті університетського навчання. Так, хоча більшість студентів позитивно оцінила

рівень компетенцій, набутих під час навчання в університеті (див. діаграма 2), 67% опитаних зазначили, що формуванню комунікативної (взаємодія з колегами та клієнтами) та пошукової компетенцій, умінь роботи з термінологічними базами даних, навичкам менеджменту приділяється недостатня увага. Доступ до сучасних CAT-інструментів перекладача, обмежений під час навчання в університеті, можуть забезпечити лише великі перекладацькі компанії, отже знайомство з ними під час практики доступне не для всіх практикантів.

Діаграма 2. Оцінка студентами набутих під час навчання компетенцій

Оскільки однією з цілей роботи було дослідження самосприйняття студентів в ролі перекладачів, їхніх очікувань щодо практики, були проведені індивідуальні напівструктуровані анонімні інтерв'ю зі студентами-бакалаврами (4 курс, ІБ) та магістрами КНЛУ (1 рік навчання, ІМ). Завдяки відкритим питанням та можливості вільно визначати послідовність питань

під час розмови інтерв'ю такого роду дають змогу більш детально, ніж під час письмового опитування дізнатися суб'єктивну думку учасників щодо досвіду, отриманого під час навчання та практики [8, 314]. Для обробки матеріалів інтерв'ю було обрано метод контент-аналізу, відповідно до якого у відповідях студентів виділені тематичні блоки.

Уявлення про професію до початку навчання. Всі студенти, які погодилися дати інтерв'ю, зазначили, що не мали конкретних уявлень про професію до початку навчання, а серед чинників, які вплинули на рішення стати перекладачами, назвали "любов / інтерес до німецької мови та культури", "бажання вивчати мови", "навчання у школі з поглибленим вивченням німецької мови", "поради репетитора" тощо.

За словами студентів, на формування їхніх уявлень про професію вплинули теоретичні та практичні курси перекладацького циклу, прослухані в ВНЗ, та лекції окремих професорів, які "із захватом розповідали про професію" (ІМ-1) та мають багатий досвід перекладацької діяльності (ІБ-11).

Знання, якості та вміння, необхідні в роботі перекладача. Бакалаври відносять до таких "відмінне знання мови, багату фантазію та творчі здібності", "вміння жонглювати словами" (ІБ-2), "вміння швидко формулювати свої думки, теоретичні знання та знання мов, з якої та на яку здійснюється переклад" (ІБ-4). Для магістрантів знання мови відходить на другий план, головними стають такі аспекти, як спеціальні знання при перекладі фахових текстів ("Перекладач — це людина, яка має мати знання майже в усіх сферах" ІМ-6), контроль та самоконтроль (ІМ-1), самовдосконалення ("Люблю вдосконалювати, доробляти, знову повертатися до перекладу, тому що мені щось не подобається" ІМ-3), відповідальність за результат своєї роботи, вміння планувати ("На парі викладач — замовник, є дедлайн, ти маєш сам планувати свій час" ІМ-6).

Незважаючи на практичний досвід, отриманий під час практики,

студенти-бакалаври демонструють невпевненість в оцінці себе як спеціалістів, вони більш залежні від думки викладача ("Викладач відкидає мій переклад, таким чином, я нічого не вмію, я не впевнена, що зможу самостійно працювати" ІБ-2, "Мені було боляче чути категоричне "ні" при оцінюванні мого перекладу" ІБ-5), в той час як для магістрантів зворотній зв'язок важливий для забезпечення якості роботи ("Важливо, щоб мені сказали, добре чи погано. Я хочу бути впевнена в своїй роботі" ІМ-3). Позитивне ставлення студентів-магістрантів до критики може бути пов'язане також з тим, що всі вони знають критерії, за якими оцінюють їхні переклади (серед студентів-бакалаврів цією інформацією володіли 2 особи).

Уявлення про переклад. Спектр відповідей бакалаврів на запитання "Що таке (ідеальний) переклад?" досить широкий: "Мова дуже багата: нею можна гратися, можна самій щось придумувати" (ІБ-2), "текст (перекладу) має добре звучати" (ІБ-5) "Чим більше ти практикуєш, той самий юридичний переклад, тим більше навичок ти набуваєш" (ІБ-4). У висловлюваннях студентів-магістрантів на перший план виходить функціональний підхід ("Необхідно враховувати потреби цільової аудиторії", "яку функцію буде виконувати текст, наприклад, реклама" ІМ-6, "щоб (текст перекладу) був зрозумілий іншою мовою представникам іншої культури так само, як і в культурі відправника тексту, викликав такі самі емоції ІМ-1).

Досвід, отриманий під час практики. Для частини студентів-бакалаврів практика сприяла переосмисленню поглядів на професію ("Сидіти в офісі та перекладати тексти - це занадто ... бридко для мене" (ІБ-2), (у міністерстві) "нам ніхто не допомагав, не було жодних глосаріїв, нічого не було. Один термін я шукала понад дві години! В той момент я думала: Невже робота перекладача така нудна" (ІБ-4). Магістранти в ретроспективі позитивно оцінюють результати практики: "Я зрозуміла, наскільки ця професія потрібна" (ІМ-3), "Я працювала в досить великій компанії, тому зрозуміла, як

працює перекладач в офісі, як він взаємодіє з іншими людьми (ІМ-6).

Дослідивши в межах невеликого емпіричного дослідження думки студентів щодо практики, вважаємо, що необхідна більш тісна взаємодія між представниками вітчизняної індустрії перекладів (бюро перекладів, асоціаціями перекладачів) та ВНЗ, що займаються підготовкою майбутніх фахівців для галузі, вивчення потреб компаній, що працюють в сфері перекладу, їхніх вимог до потенційних співробітників та адаптація робочих навчальних програм до цих вимог.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні поглядів представників перекладацького бізнесу на можливості співпраці між університетами та компаніями, що працюють на ринку перекладацьких послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Беседіна Є.В.* Модернізація професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах диверсифікації університетської освіти: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : теорія і методика професійної освіти. - Ялта, 2010. - 330 с.
2. *Зінукова Н.В.* Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах: вимоги ринку перекладацьких послуг // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка та психологія. – № 2 (8). – 2014 – с. 42-47.
3. *Методичні рекомендації щодо організації та проведення виробничої (науково-перекладацької) практики студентів денної та заочної форм навчання 6.020303 Філологія* / Укл.: О.М. Бондаренко. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 14 с.
4. *Перекладацька практика. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів 4 курсу за напрямом підготовки 0305 філологія, спеціальністю 6.020303 мова та література* / переклад (англійська) / Розробник: Ребрій О.В. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 6 с.
5. *Павлюк Н.В., Мілова О.Є.* Перекладацька практика: методичні рекомендації / Н.В. Павлюк, О.Є. Мілова – Київ: КУБГ. – 2017. – 42 с.
6. *Панов С.Ф.* Теоретико-методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у вищих навчальних закладах.: дис. ... докт. педаг. наук. Київ, 2017. – 605 с.
7. *Поришева Е.Р.* Междисциплинарные основы базовой лингвистической подготовки специалиста-переводчика.: дис. ... докт. педаг. наук. Казань, 2004. – 566 с.
8. *Bortz J., Döring N.*

Forschungsmethoden und Evaluation für Human- und Sozialwissenschaftler. Heidelberg: Springer-Verlag, 4. Aufl., 2006. – 897 S. 9. *Rechte und Pflichten im Praktikum. Tipps und Informationen für Studierende, Absolventinnen und Absolventen*. Berlin: DGB. – 2016. – 26 S. 10. *Universität Heidelberg: Praktika-Center. FAQ Praktika* [Електронний ресурс]. – Режим доступу від 4.07.2018: https://www.uni-heidelberg.de/fakultaeten/neuphil/iask/sued/imstudium/FAQ_Pflichtpraktika.html; 11. *Universität Leipzig, Institut für angewandte Linguistik und Translatologie. FAQ Praktika* [Електронний ресурс]. – Режим доступу від 4.07.2018: [https://ialt.philol.uni-leipzig.de/studium/b-a-translation/praktikum-modul/?sword_list\[\]=praktikum&no_cache=1](https://ialt.philol.uni-leipzig.de/studium/b-a-translation/praktikum-modul/?sword_list[]=praktikum&no_cache=1). 12. *Universität Mainz: Fachbereich Translations-, Sprach- und Kulturwissenschaft. FAQ Praktika* [Електронний ресурс]. – Режим доступу від 4.07.2018: <http://www.fb06.uni-mainz.de/studium/522.php>

Стаття надійшла до редакції 31.08.2018 р.

Sereda O., PhD.

Kyiv National Linguistic University

**TRANSLATION STUDENTS' VISIONS OF THEIR FUTURE PROFESSION
VS REQUIREMENTS OF THE JOB MARKET**

This paper presents findings from a qualitative study in which a method of semi-structured interview was employed to investigate the learning experience of internship students. The research analyses the main factors that influence the quality of an internship from the students' perspective. Special attention is paid to the student's expectations from internship and match between the job requirements and internships. Specific issues faced by the internship students have been identified.

Keywords: *translation students, translation internship in Ukraine and in Germany, vision of future profession.*

Середа О.М., к. пед. н.

Киевский национальный лингвистический университет

**ПРЕДСТАВЛЕНИЯ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ О ПРОФЕССИИ
И ТРЕБОВАНИЯ РЫНКА**

В статье представлены результаты эмпирического исследования, в котором использован метод полуструктурированного интервью с будущими переводчиками-

практикантами. Проанализированы факторы, которые, на взгляд студентов, влияют на качество практики. Особое внимание уделено ожиданиям студентов от переводческой практики, соответствию условий практики реальным условиям труда переводчика. Определены проблемы, с которыми сталкиваются будущие переводчики во время практики.

***Ключевые слова:** будущие переводчики, переводческая практика на Украине и в Германии, представления о профессии.*

УДК 81.112.2'374

Сойко І.В., к. філол. н., доц.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО КОНЦЕПЦІЮ СУЧАСНОГО ЕЛЕКТРОННОГО НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ЮРИДИЧНОГО СЛОВНИКА

У статті розглянуто концептуальні принципи, покладені в основу Німецько-української юридичної онлайн-бази – першого в Україні німецько-українського електронного словника юридичних термінів. Проаналізовано й проілюстровано на конкретних прикладах із словникових статей такі лексикографічні принципи, як дефініція терміна, коментар до терміна німецькою та українською мовами, джерело дефініції та коментаря, вказівка на галузь права та належність терміна до певної національної системи права, а також фіксація основних типів колокацій.

***Ключові слова:** електронний юридичний словник, юридична лексикографія, лексикографічні принципи, дефініція терміна, коментар до терміна, пов'язані поняття, колокація, перекладацький відповідник.*

Питання про концептуальні принципи укладання сучасного німецько-українського юридичного словника вперше ставилося нами 15 років тому після виходу у світ нашого «Німецько-українсько-російського коментованого словника з адміністративного права» (укладачі: Б. Шлоер та І. Сойко) (надалі: НУРКС) [3; 5]. У тій науковій студії було детально викладено концептуальні